

Anna van Rijen

Mater familias van de familie Van Gool

Anna van Rijen is geboren in Etten op 12 oktober 1855 als dochter van kleermaker Adriaan Jan van Rijen en zijn tweede vrouw Maria van der Reijden. Andere kinderen uit dit huwelijk zijn:

- Petrus (Piet), geboren 12 september 1850, overleden Valkenswaard 19 oktober 1930
- Cornelis, geboren 25 november 1851, overleden Etten 20 juni 1895
- Jan, geboren 15 juli 1853, overleden Etten 23 mei 1855.

Anna stamt uit een oud geslacht, waarvan de eerste sporen zijn te vinden in de omgeving van Sprundel, waar Jan Aert Piers van Rijens de Oude rond 1480 van de heer van Breda gronden in leen krijgt om turf te winnen. De familienaam Van Rijen is hoogst waarschijnlijk ontstaan uit de geografische entiteit Het Land van Rijen, een gebied ten noorden van de stad Antwerpen.

Een week na haar 19e verjaardag huwt Anna in Etten op 20 oktober 1874 met Antonius (Toon) Waltherus van Gool. Toon is de zoon van de Teteringse bakker Johannes Baptist van Gool en zijn vrouw Maria Catharina Ooninks. Hij is geboren op 29 mei 1843, in het huis Kerkeind wijk C nr. 3. Van maart 1860 tot maart 1869 woont en werkt Toon als smidsknecht in Zevenbergen aan de Noordhaven bij Marijnus van Hooft.

Geboortehuis van Antonius Waltherus van Gool, in Teteringen Kerkeind 3.

Foto 10 augustus 1927, gemaakt door Adriaan van Gool.

Op de foto staan Bart van Gool, neef van Adriaan, en zijn vrouw Nel Raaijmakers en de kinderen Dymrna en Theo.

Kort hierna is dit huis verkocht aan het RK kerkbestuur om plaats te maken voor de nieuwe kerk.

Geboortehuis van Anna van Rijen op het Moleneind C 22 in Etten. De man in het midden is Adriaan van Gool. Foto augustus 1926.

Anna en Toon vestigen zich op 5 november 1874 in Breda op adres Boschpoort D 304.

Hier worden vier kinderen geboren:

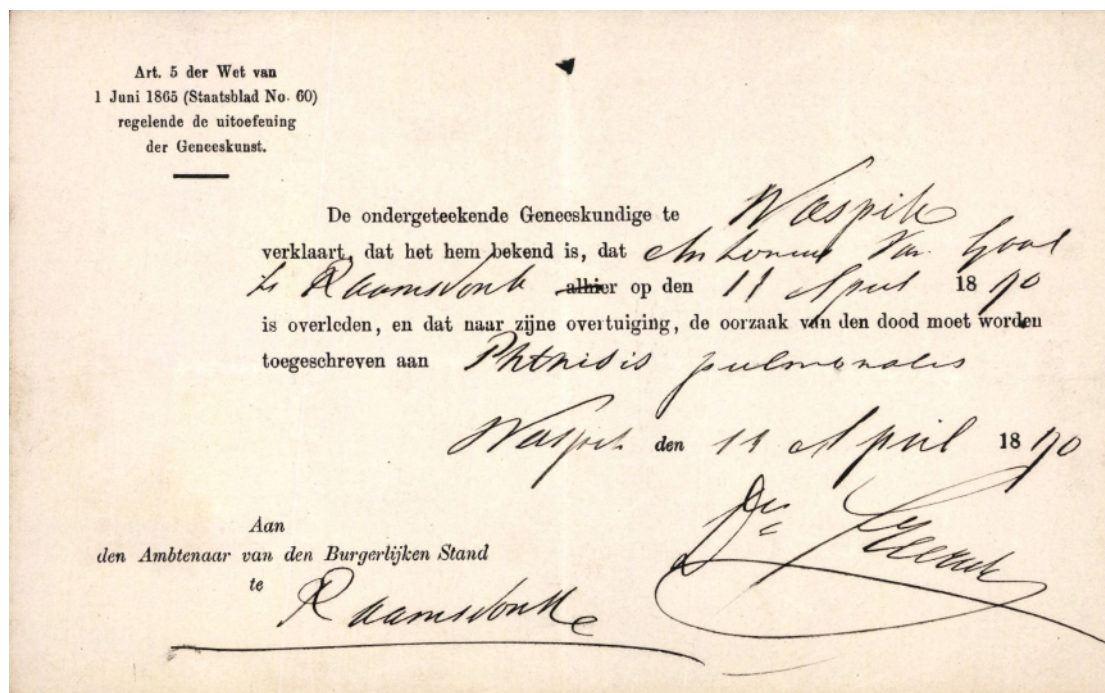
- Johannes Antonius (Jan), op 13 februari 1875. Op 22 maart 1878 wordt hij uitgeschreven naar Teteringen, waar hij opgroeit bij zijn grootouders. Hij zal nooit meer echt deel uitmaken van het gezin.
- Adrianus Petrus (Janus/Adriaan), op 21 juli 1876
- Georgius Leonardus (Sjors), op 8 september 1877
- Maria Petronella (Marie), op 13 februari 1879.

Na enkele jaren verblijf in Breda begint Toon een eigen smederij in Raamsdonk. Op 6 april 1880 wordt het gezin, zonder oudste kind Jan, uitgeschreven naar Raamsdonk.

In Raamsdonk worden geboren:

- Pieter Cornelis, op 16 september 1880, overleden 22 oktober 1881, op adres Wijk D 41
- Adriana Huberdina (Jeanne), op 28 december 1881, op adres Wijk D 41
- Pieter Cornelis (Piet), op 25 januari 1883, op adres Wijk D 41
- Hendrikus Cornelis (Harrie/Henri), op 20 april 1884, op adres Wijk D 41
- Cornelis Petrus (Kees), op 1 november 1885, op adres Wijk D 41
- Antonie Wilhelmus (Toon), op 2 juli 1887, op adres Wijk D 46
- Dymphna Petronella, op 3 februari 1889, op adres Wijk D 47, overleden in Tilburg op 28 juli 1890.
- Antonia Petronella, op 1 mei 1890 om 5.30 uur, op adres Wijk D 47, overleden in Breda op 28 juli 1891.

Ondertussen heeft het noodlot Anna en haar kinderen getroffen. Vader Toon overlijdt op 11 april 1890. Voor de tweede keer heeft hij een zware longontsteking opgelopen, tijdens bluswerkzaamheden als lid van de vrijwillige brandweer.

Doodsbriefje van Toon van Gool

Prentbriefkaart Raamsdonk, Schansstraat. ca. 1935.
Boven het huis van Toon van Gool en Anna van Rijen is een X
geplaatst. In 1890 was het adres Wijk D 41.

Jeanne van Gool voor haar ouderlijk
huis in Raamsdonk,
5 aug. 1938

Anna zet de 'smids-affaire' (term uit de overlijdensakte van dochter Dymphna) voort. De knecht Willem Honings, die na het overlijden van Toon is vertrokken naar zijn moeder in 's-Hertogenbosch, keert terug. Dan begint een drama. De huwelijksakte Raamsdonk 8 mei 1891: '...Wilhelmus Honings, 29 jaar, geboren te Vlijmen, smid, zoon van Gerardus Honings en Cornelia van Son te 's-Hertogenbosch, met Anna van Reijen, 35 jaar, weduwe van Antonius Waltherus van Gool...'. Anna moet ten einde raad geweest zijn, want de reputatie van Willem Honings was niet best. In de jaren daarvoor is hij diverse malen veroordeeld en gevangengezet voor vergrijpen zoals openbare dronkenschap, belediging van ambtenaar in functie, mishandeling e.d. Ook in zijn periode als knecht in Raamsdonk is hij opgepakt door de politie. Hij had de lagere school niet afgemaakt en kon niet schrijven.

Het smidsvuur wordt na dit huwelijk echter spoedig gedoofd, want Anna, de kinderen en stiefvader verlaten Raamsdonk en vestigen zich per 31 juli 1891 in Breda aan de Fellenoordstraat B 820. Het gezin bestaat volgens het bevolkingsregister uit Wilhelmus Honings, geboren op 6 januari 1862 te Vlijmen, smid, komend uit Den Bosch, Anna van Reijen, komend uit Raamsdonk en de kinderen Adrianus, Georgius, Maria, Adriana, Pieter, Hendrikus, Cornelis en Antonie.

Nauwelijks bekomen van de verhuizing, komt er al gezinsuitbreiding en wel met Cornelia Honings, geboren op 1 september 1891. Lang blijft het gezin niet in Breda wonen, want op 18 juni 1892 vestigen Willem, Anna en de kinderen zich in Vught op adres C 156. Tijdens deze verhuizing overlijdt de jongste dochter Cornelia op 11 juni in Vught.

Over de periode in Vught is weinig bekend. Het gedrag van Willem Honings, drinken, mishandelen, beledigen, zal door zijn huwelijk niet ineens zijn gestopt. Anna besluit Honings te verlaten met haar acht kinderen. Zij worden in Breda ingeschreven op 16 januari 1893 op adres Boschstraat A 614. Anna is van Willem Honings intussen nog wel opnieuw in verwachting geraakt. Het kind wordt geboren op 14 augustus 1893 en genaamd Franciscus. De aangifte geschiedt door Arnolda den Hartogh, stadsvroedvrouw, omdat vader afwezig is. Franciscus leeft niet lang en sterft op 31 oktober.

De kinderen Van Gool zullen later de periode die nu volgt omschrijven als een van grote armoede, zonder iets los te laten over de oorzaken.

Wilhelmus Honings wordt op 5 februari 1896 door het bevolkingsregister van Vught afgeschreven naar de rijkswerkinrichting in Veenhuizen. Vier maanden later op 20 mei 1896 wordt hij in Den Haag veroordeeld wegens landloperij. Daarvoor was hij al drie maal eerder wegens landloperij en bedelarij naar een rijkswerkinrichting gestuurd. Wilhelmus Honings overlijdt op 13 juni 1900 in een ziekenhuis in Leiden. Daarmee komt een eind aan het leven van een man wiens vader, samen met zijn twee broers Cornelis en Josephus, op 13 september 1851 wordt opgenomen in de gevangenis De Krententuin in Hoorn. Het gepleegde delict was wederspanningheid en de straf 5 jaar en eerloos.

Als de kinderen oud genoeg zijn om het ouderlijk huis te verlaten trekken zij er op uit om een vak te leren.

Jan, die nooit echt tot het gezin heeft behoord, is in 1892 vanuit het gezin van zijn grootouders in Teteringen naar Made vertrokken en heeft daar een betrekking als dienstknecht. Na zes jaar vertrekt hij naar Rotterdam, waarna hij lange tijd uit het zicht verdwijnt en uiteindelijk terechtkomt in Brussel, waar hij banketbakker wordt.

Adriaan gaat op 20 augustus 1893 naar Rotterdam, Fijenoordstraat 118, en wordt knecht bij bakker Weerdesteijn. Later heeft hij een eigen bakkerij in de Siondwardsstraat.

Sjors treedt in de voetsporen van zijn vader en leert het smidsevak bij diverse smeden in de omgeving. Op 30 november 1893 gaat hij naar Sprundel en komt met Kerstmis weer thuis. Een jaar later gaat hij op 12 december 1894 naar Oosterhout. Daarna komt hij terecht bij de firma Molenschot aan de Teteringsedijk in Breda, een firma die weegwerktuigen maakt. Uiteindelijk vertrekt ook hij naar Rotterdam en begint een eigen bedrijfje van weegwerktuigen.

Piet gaat op 18 december 1899 als knecht naar bakker W. Havermans aan de Lage Weg in Teteringen. Van 23 augustus 1901 tot en met 30 juni 1905 woont hij in Ginneken op adres A 263 en is bakkersknecht. Dan volgt hij zijn broers naar Rotterdam en wordt daar bakker in de Josephstraat.

Zondag 29 april 1894, 1e communie Kees.

Van links naar rechts:

Harrie, Piet, Marie, Toon, moeder Anna, Sjors, Kees, Jeanne en Adriaan.

Jan ontbreekt.

Op 1 januari 1900 woont Anna met de overgebleven vijf kinderen op het adres Korte Boschstraat 4a. Zij verdient de kost als werkster en pensionhoudster. Later verhuist zij naar het bovenhuis in de Boschstraat 90a. Pensiongasten zijn o.a. de ongehuwde mevr. Wilhelmina Emilia Adele Domis, geboren 17 september 1851 te Temangoang (NOI), overleden Breda 20 november 1909, de heer Plasman met zijn dochter, en de 16-jarige suikerbakkersknecht Hendrik Jacobus Hubertus Verduyn, geboren Zevenbergen 5 juni 1884.

Harrie vertrekt op 29 juni 1905 naar Rotterdam naar hetzelfde adres. Hij wordt suikerbakker.

Toon maakt omzwervingen langs diverse plaatsen zoals Tilburg, Eindhoven, Rotterdam en O & W Souburg. Hij leert het vak van elektrotechnicus, blijft ongehuwd en zal uiteindelijk bij zijn moeder gaan wonen. Hij nog even een eigen bedrijfje.

De zussen Marie en Jeanne springen in de beginjaren regelmatig bij in de huishouding en winkel van hun broers in Rotterdam. Ook zij blijven ongehuwd en bij hun moeder wonen.

De perikelen van zijn zus Anna zijn broer en oom Piet niet voorbij gegaan. Piet woont in Valkenswaard en werkt bij de spoorwegen als chef expeditie van het station daar. Hij huwt daar de dertien jaar oudere Catharina (Cato) Gilson, een dochter uit een bemiddelde koopmans-familie. Hun huwelijk blijft kinderloos. Cato overlijdt in 1909 en Piet erft de helft van het familievermogen, waaronder een groot huis aan de Luikerweg. Anna zal in de periode dat zij er alleen voor stond zeker geholpen zijn door haar broer. Na het overlijden van zijn vrouw bevindt broer Piet zich in een positie om wat groter uit te pakken. De weduwe Anna van Rijen wordt op 26 juni 1912 in Breda afgeschreven naar Teteringen, samen met onder andere haar pensiongast, de 28-jarige Hendrik Verduyn. Daar neemt zij haar intrek in het herenhuis met de naam Huize Marie José, dat haar broer Piet heeft gekocht en waar zij haar pension kan voortzetten.

Teteringen, september 1912,
ter gelegenheid van het 40 jarig jubileum
van oom Piet van Rijen bij het Staats Spoor

Het feestgezelschap poserend voor het huis
met de naam Marie-José.

Lang blijft Anna niet wonen in Teteringen. Haar broer Piet is in Venlo chef van de douane geworden en zij vertrekt op 22 november 1915 met dochter Jeanne daarheen. (In het huis in Teteringen komen tijdelijk de Paters van Steyl, die er een missiehuis starten. Ook worden er Belgische vluchtelingen opgevangen. In de tweede helft van de 20e eeuw is in dit huis gevestigd restaurant Withof, anno 2018 is het opgeknapt en een notariskantoor.)

Zoon Toon is zijn moeder en zus op 19 april van dat jaar al voorgegaan naar Venlo. Twee jaar later op 22 juni 1917 vestigt de familie zich definitief in Valkenswaard op het adres Luikerweg 2, het ouderlijk huis van de familie Gilson. Hoofdbewoner is Piet van Rijen met inwonend zijn zus Anna van Rijen en haar kinderen Marie, Jeanne en Toon.

De pensiongast de heer Verduyn, inmiddels kantoorbediende, keert terug naar Breda en gaat in pension op het adres Boschstraat 90a, waar nu Anna's zoon Kees woont en een

schoenenzaak heeft. Heel opmerkelijk is dat Verduyn op 22 februari 1916 ook vertrekt naar Venlo. Tot zijn dood in de jaren zeventig van de vorige eeuw blijft Verduyn contact onderhouden met de familie van Gool in Breda.

Het huis in Valkenswaard wordt een soort stamhuis voor de kinderen en kleinkinderen van Anna. Regelmatig komen de kinderen op bezoek en ook enkele kleinkinderen verblijven kortere of langere tijd bij oma en de tantes in Valkenswaard.

In de tuin in Valkenswaard op 24 juli 1920. Anna van Rijen kijkt naar haar zoon Toon op een motor, eigendom van zijn werkgever, de Fa J. van de Ven & Co Electro-Technisch Installatiebedrijf in Valkenswaard. Op de achtergrond Anna's broer Piet en de kinderen Marie en Jeanne. Het jongetje achter op de motor behoort tot de groep ondervoede Duitse kinderen die in Nederland in gastgezinnen zijn ondergebracht om aan te sterken.

Augustus 1920. Van links naar rechts Adriaan, Marie, moeder Anna, Toon, Mien Rodemeijer, vrouw van Adriaan, oom Piet, Piet en Kees.

*Bezoek uit Breda en Rotterdam aan Valkenswaard, ca. 1932.
Vlnr. Aad zoon van Adriaan met zijn moeder, Toon van Kees,
de tantes Marie en Jeanne, Max van Kees en Adriaan.*

Op 19 oktober 1930 overlijdt Anna's broer, oom Piet van Rijen. Haar zoon Toon, overlijdt op 19 december 1936. Volgens Aad, de jongste zoon van Adriaan, was zijn oom Toon alleen nuchter als het kermis was. Dan stond hij achter de bar.

Anna van Rijen overlijdt op 19 september 1940. Zij en haar kinderen hebben nooit iets losgelaten over haar tweede huwelijk en de achtergrond van de periode vol armoede.

De dochters Marie, overleden Valkenswaard 12 december 1965 en Jeanne, overleden Valkenswaard 14 oktober 1974, blijven bijna tot hun dood in het huis in Valkenswaard wonen. Zij leiden een eenvoudig bestaan in het grote huis in het centrum van Valkenswaard.

Foto uit ca. 1948 van het huis in Valkenswaard, Luikerweg 2.
Oorspronkelijk het ouderlijk huis Gilson, later eigendom van Piet van Rijen en
na diens dood van Anna van Rijen en haar dochters.

Bronnen en opmerkingen:

- De oorspronkelijke auteur van het artikel is mijn vader A.M. van Gool (†). Bijdragen zijn geleverd door K(arel) E.J. Honings.
- Een eerste versie is verschenen in *De Brabantse Leeuw* 1998 nr.4.
- *Genealogisch tijdschrift voor Oost-Brabant*, 1994, nr. 2, pag. 68: de lijst *Brabanders in de Krententuin te Hoorn* vermeldt de veroordeling van Gerardus Honings samen met zijn twee broers.
- *De Brabantse Leeuw* 1998 nr. 2: het artikel *Lieden zonder eergevoel* vermeldt de veroordeling van Wilhelmus Honings.
- De familienaam Van Rijen wordt door de tijd heen in kerkelijke en burgerlijke documenten ook geschreven als Van Reijen. De naam is een toponiem en verwijst naar Het Land van Rijen, gelegen tussen Antwerpen en de grens met Nederland.